

WPROWADZENIE

Problematyka jakości życia stanowi przedmiot zainteresowań psychologii, medycyny, pedagogiki, prawa i innych dyscyplin naukowych. Dlatego w różnorodny sposób jest ujmowana oraz eksplorowana. Nie ma jednorodnych kryteriów, które pozwoliłyby na pełną, obiektywną ocenę jakości życia. Według przedstawicieli psychologii pozytywnej jakość życia odnosi się do jego oceny i może podlegać wartościowaniu. Pojęciem bliskoznacznym jakości życia jest satysfakcja z życia, czyli dobre samopoczucie, które jest traktowane jako subiektywny dobrostan, przeciwstawiany dobrostanowi psychologicznemu, na który z kolei składają się m.in.: akceptacja siebie, zdolność do wzrostu osobistego, posiadanie celów życiowych, pozytywne relacje z innymi ludźmi.

Jakość życia dotyczy niewątpliwie różnych aspektów. Nie może być pojmowana w oderwaniu od czynników kulturowych, systemu wartości, celów i oczekiwań człowieka. Może na nią wpływać wiele czynników, takich jak: wiek, zasoby psychiczne, w tym osobowościowe, sieć wsparcia społecznego i umiejętność korzystania ze wsparcia, obecność choroby lub zaburzenia psychicznego. Jednak jakość życia nie jest stała, może się zmieniać, np. pogarszać na skutek zmiany sytuacji życiowej. Może też ulegać poprawie na skutek oddziaływań pomocowych: psychologicznych, medycznych, edukacyjnych, wychowawczych, resocjalizacyjnych, socjalnych, prawnych.

Oferowana Czytelnikowi książka składa się z siedmiu rozdziałów przedstawiających wiodącą problematykę jakości życia z różnych perspektyw: dobre życie dobrych ludzi, konstrukt teoretyczny jakości życia, jakość życia w zdrowiu i chorobie, jakość życia w aspekcie przemian rozwojowych związanych ze starzeniem się, jakość życia z perspektywy społecznej, sens życia i jego jakość oraz prawo w odniesieniu do jakości życia.

Rozdział pierwszy, dotyczący wspomnień o dobrych ludziach, zawiera tekst Agnieszki Trzewicarz, poświęcony dwóm postaciom, które stanowią przykłady dobrego życia: doktorowi Andrzejowi Bulzakowi – dyrektorowi Instytutu Psychologii Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu oraz dziadkowi autorki – Tadeuszowi Maciążkowi. Autorka podkreśla pozytywne cechy obu bohaterów tekstu.

Drugi rozdział monografii, ujmujący jakość życia w kategoriach konstruktu teoretycznego, obejmuje artykuł Zenona Uchnasta, w którym autor przedstawia badania dotyczące psychometrycznych wartości skali poczucia jakości życia. Przy tym, w odniesieniu do jakości życia, łączy podejście humanistyczne z psychometrycznym.

Trzeci rozdział książki zawiera pięć opracowań, które dotyczą jakości życia w zdrowiu i chorobie. Pierwszy z artykułów autorstwa Żanety Rachwaniec-Szczecińskiej, Beaty Łabuz-Roszak, Pawła Dobrakowskiego i Marka Roszaka porusza problematykę

związków jakości usług w ochronie zdrowia z jakością życia. Autorzy zwracają uwagę na to, że wysoka jakość usług świadczonych w ochronie zdrowia może skutecznie wspomagać proces zdrowienia, w efekcie przekładając się na poziom jakości życia. Z kolei w drugim opracowaniu Marek Kuźnik prezentuje badania własne, przeprowadzone wśród młodzieży znajdującej się w grupie ryzyka zagrożenia zachowaniami suicydalnymi, w kontekście funkcjonowania systemu rodzinnego i jakości komunikacji z perspektywy adolescentów. Empiryczny artykuł Jacka Olszewskiego jest poświęcony negatywnemu wpływowi najczęściej występujących chorób cywilizacyjnych, które stanowią zagrożenie dla życia: choroby nowotworowej i chorób układu krążenia, na satysfakcję z życia oraz zależnościom między poziomem subiektywnego dobrostanu a wiekiem oraz sposobami radzenia sobie ze stresem w badanych grupach. Natomiast Agnieszka Mateja w tekście o charakterze badawczym porusza problematykę choroby, jaką jest schizofrenia, w odniesieniu do różnych rodzajów i aspektów wsparcia społecznego, z uwzględnieniem cech sieci wsparcia społecznego osób ze schizofrenią, badanych za pomocą autorskiej Skali Sieci Wsparcia Społecznego. Kazimierz Pospiszyl, odwołując się do założeń psychologii pozytywnej, zwraca uwagę na potencjał rozwojowy przestępców seksualnych, który pełni istotną rolę w efektywnej resocjalizacji. Autor powołuje się przy tym na amerykańskie doświadczenia w resocjalizacji przestępców seksualnych i programy realizowane w Kanadzie.

Czwarty rozdział poświęcony jest jakości życia w kontekście przemian rozwojowych. Zawiera on dwa doniesienia z badań prowadzonych na terenie Słowacji, których autorkami są Tatjana Búgelová i Lena Čupková. Pierwszy artykuł koncentruje się na wpływie mitów i stereotypów dotyczących starzenia się na postrzeganie osób starszych przez osoby w wieku produkcyjnym. Z kolei w drugim poruszany jest problem dyskryminacji osób starszych w pracy.

Następny, piąty rozdział, dotyczy zagadnień społecznych w odniesieniu do szeroko pojmowanej jakości życia. W jego skład wchodzi trzy opracowania. Rozpoczyna go tekst Ireny Pospiszyl, który stanowi przegląd badań dotyczących więzi społecznych, w odniesieniu do współczesnych pokoleń. Autorka zwraca uwagę na specyfikę relacji społecznych, podejmowane sposoby radzenia sobie z lękiem przed utratą więzi osobowych i wynikające z tego zagrożenia u młodszych pokoleń. Natomiast Ryszarda Ewa Bernacka w swoim artykule przedstawia nonkonformizm jako osobowościowy składnik postawy twórczej. Wyodrębnia przy tym dwa odmienne typy konformizmu: konstruktywny i pozorny oraz wskazuje na zasadność uwzględniania takiej typologii w procesie wychowania i edukacji. Z kolei Gabriela Mikulášková w swoim opracowaniu koncentruje się na jakości życia migrantów, odwołując się do wielowymiarowego modelu jakości życia, który uwzględnia obszary: psychospołeczny, środowiskowy, fizyczny i poznawczy.

Szósty rozdział poświęcony jest roli poczucia sensu, w tym wykonywanego zawodu, a także duchowości i religijności w poprawie jakości życia. Bożena Muchacka i Agniesz-

ka Muchacka-Cymerman zwracają uwagę na efektywne kształcenie nauczycieli, które jest nastawione na rozwój społeczno-emocjonalny, dzięki czemu poprzez autorefleksję i autoanalizę daje autonomię, poczucie sensu życia i poczucie sensu aktywności zawodowej. Natomiast Artur Radacki, dokonując przeglądu badań, które wpisują się w nurt psychologii zdrowia i ujęć holistycznych, podejmuje problem wpływu duchowości i religijności na jakość życia w sferach fizycznej, psychicznej i społecznej.

Monografię zamyka rozdział poświęcony jakości życia z perspektywy prawa. Zawiera on sześć artykułów. W pierwszym z nich Mariusz Lekston przedstawia mechanizm związku stosowanych w zatrudnieniu instrumentów polityki Work Life Balance z koncepcją jakości życia w miejscu pracy (QWL). Autor opiera się przy tym na założeniu, że łączenie życia zawodowego z rodzinnym pozostaje w ścisłym związku z fundamentalnymi założeniami filozofii QWL. Z kolei artykuł Jadwigi Stawnickiej na temat swobody głoszenia własnych poglądów w związku z poczuciem zadowolenia porusza kwestię granic pomiędzy restrykcyjnością a liberalizacją w kontekście wolności słowa. Natomiast Katarzyna Szlachta-Kisiel ukazuje problem niesamodzielności osób starszych w czasach obecnych, wynikający z sytuacji demograficznej, w kontekście opieki społecznej i ubezpieczeń społecznych. Tomasz Świątnicki w swoim opracowaniu dokonuje analizy pojęcia „choroba psychiczna”, zarówno z perspektywy międzynarodowej, jak i polskiej, zwracając uwagę na problem z jego umiejscowieniem w przepisach prawnych. Tekst Jana Ciechorskiego skłania do refleksji nad regulacjami ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, najbardziej ingerującymi w podstawowe dobra osób z zaburzeniami psychicznymi, które dotyczą podejmowania działań przymusowych. Materiał zaprezentowany w rozdziale kończy artykuł Tomasza Tabaszewskiego, który zwraca uwagę na to, że zawinione naruszenie jakości życia stanowi kryterium pozwalające na wybranie sprawiedliwej kary za przestępstwa. Autor odwołuje się przy tym do spójnej koncepcji kary jako symetrycznej odpowiedzi na przestępstwo.

Z dokonanego w powyższym wprowadzeniu przeglądu tekstów wynika, że w monografii zawarte są zarówno opracowania obejmujące rozważania i badania, które opierają się na podejściu pozytywnym, nastawionym na rozwój, samorealizację, jak i takie, które naświetlają problemy dotyczące satysfakcji z życia u osób doświadczających trudności, wynikających np. z kryzysu, choroby, podeszłego wieku.

Proponowana Czytelnikowi książka może dostarczyć wielu interesujących informacji dotyczących jakości życia, zawiera bowiem zbiór opracowań prezentujących jakość życia z perspektywy różnych dziedzin nauki: psychologii, medycyny, pedagogiki, socjologii, teologii, prawa.

Można mieć nadzieję, że będzie ona przydatna osobom wykazującym zainteresowanie szeroko pojętą problematyką jakości życia – zarówno badaczom, jak i praktykom.